

GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ – DÁVID FERENC

A terrorizmus büntetőjogi oldala: a terrorcselekmény és terrorizmus finanszírozása

Tanulmányunkban a terrorizmus jelenségének szűkebb értelemben vett jogi oldalával, a terrorcselekmény és terrorizmus finanszírozása büntetőjogi tényállásával kívánunk foglalkozni. A jelenség jogi megítélése és utóbbi változásának figyelemmel kísérése során kiemelt figyelmet szenteltünk az ezredforduló időszakának és az utána következő másfél évtizednek, mert utóbbiak jelentős változást hoztak a terror- (és terrorisztikus) cselekmények, terrorizmus finanszírozása bűncselekmények büntetőjogi megítélésében. A nemzetközi közösségben, az euroatlanti térségben és a Magyarországon történt eseményekre tekintettel, egyidejűleg és párhuzamosan mutatjuk be a jogalkotói munka anyagi (és alaki) büntetőjogi oldalát. A felhasznált elsődleges források között elsősorban a kapcsolódó jogszabályokat, másodsorban a jogalkalmazás bírósági határozatait és az Országgyűlés egyes szakbizottsági jegyzőkönyveit használtuk fel. A kutatás során a másodlagos források körébe kisebb arányban monografikus művek és periodikus kiadványok, nagyobb részben szakmai folyóiratokban publikált tanulmányok kerültek. Az elsődleges és másodlagos források körét bővítik azok az interneten fellelhető ajánlások, határozatok és stratégiai dokumentumok, amelyeket az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és az Európai Unió bocsátott ki, és amelyek alapjaiban határozták meg jogalkotásunkat.

Alapvetések

A globalizáció folyamatában és a nagyhatalmi szembenállás megszűnésével párhuzamos magyar rendszerváltozás után fokozatosan jelentek meg, kerültek előtérbe és egymás hatását erősítve mind összetettebbé váltak az új típusú biztonsági feladatok. A magyar nemzeti érdek meghatározása szoros kapcsolatot mutatott a nemzetbiztonsági érdekekkel, amit a jogalkotó az állam szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében definiált. Ez magában foglalta és hangsúlyos feladatként nevesítette a terrorcselekmény, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nem-

zetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítését és megakadályozását.¹

A nemzetközi terrorizmus egy általános és adekvát definíció hiányában a jelenség fogalmi jellegzetességein keresztül egy globális, a nemzeti határon átívelő fenyegetésként azonosítható a térségben. Alapelvként fogalmazódott meg, hogy a területileg és jogilag fragmentált nemzetközi közösségen belül csak a közös érdekek alapján szervezett együttes fellépés és nemzetközi jogalkotás érhet el tényleges eredményeket.² A terrorizmus nem a XXI. század terméke, de a hangsúlyosabb nemzetközi fellépés az új évezredben került előtérbe. A tapasztalatok alapján a jelenség kezelésében a társadalmi-politikai (jogi) megközelítés bizonyult hatékonyabbnak.³ A jogalkotás felelőssége a szervezet, feladat és működés keretének megfelelő megteremtésében mutatkozott meg, e körben a probléma összetett kezelésének büntetőjogi vetületét emelnék ki. A nemzetközi fellépést és univerzális anyagi jogi megítélést a jelenségnek az országok határait és állami szuverenitást figyelmen kívül hagyó jellege indokolta. A hangsúly a megelőzésen és a megszakításon volt, ami hazai és nemzetközi együttműködést és ezzel együtt letisztult jogszabályi hátteret igényelt.⁴

A magyar büntetőjog-történeti megközelítés

Az elmúlt kevesebb mint négy évtizedben két büntető törvénykönyv és kronologikusan haladva több lényeges módosítás határozta meg a terrorcselekmény és a terrorizmus finanszírozásának hazai büntetőjogi megítélését. A tanulmány témaválasztása szempontjából meghatározó mérföldkövek az elmúlt negyedszázadban sűrűsödnek össze, és végigkísérik a magyar rendszerváltozás, az ezredforduló integrációs éveit övező nemzetközi folyamatok és a jelenleg hatályos kódex koncepcionális változásait. Először a rendszerváltozással egy időben került előtérbe a jelenség büntetőjogi újragondolása, miután Magyarország fejlesztette külkapcsolatait a terrorizmussal fenyege-

¹ 26/1990. (II. 14.) 2. § (1)–(2) bek.; 1995. évi CXXV. törvény 74. § a)

² Köhalmi László: Jogállam és büntetőjog – avagy kételyeim az ezredforduló krimináljoga körül. In: Karsai Krisztina (szerk.): Keresztmetszet: tanulmányok fiatal büntetőjogászok tollából. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005, 127. o.

³ Tólas Péter: A terrorizmus elleni küzdelem néhány dilemmájáról. Hadtudomány, 2005/4., 194–202. o.; Tólas Péter: A hadtudomány és a terrorizmus viszonya. Hadtudomány, 2009/3–4., 22–27. o.

⁴ Izsa Jenő: Javaslatok a nemzetbiztonsági/titkosszolgálati stratégia kidolgozásához. Hadtudomány, 2007/1., 24. o.

tett országokkal, egyidejűleg liberalizálódtak a ki- és beutazás szabályai, és a hazai büntügyi helyzet átalakulása a terrorveszélyt növelő tényezőnek mutatkozott. A terrorcselekmény büntetőjogi definiálása – az 1990-es években hatályos jogszabály szerint – egy egzakt fogalom meghatározás volt: ha bárki személyeket, vagy nagy értékű anyagi javakat kerített hatalmába, és a személyek elengedését, az anyagi javak visszaszolgáltatását állami vagy társadalmi szervezetekhez intézett követelés teljesítésétől tette függővé, terrorcselekményt követett el.⁵ A jelenség vizsgálatának és megítélésének összetettségét tükrözi, hogy a korabeli szakirodalom a terrorizmust politikai indíttatású, korlátozott hadviselési formaként felfogott társadalmi jelenségként, míg a terrorcselekményt egy közbiztonság (szűkebb értelemben vett közrend) elleni bűncselekményként határozta meg.⁶ Magyarországi jogeset bizonyította, hogy azt bárki elkövetheti, és még terrorszervezethez sem kellett tartoznia. Ezt tükrözi a debreceni büntetés-végrehajtási intézetben történt lázadás megítélése, itt a tényállászerű cselekmény helyes megítélése már a jogalkalmazót dicséri.⁷ Az összetett bűncselekménynek kettős volt a jogi tárgya abban az értelemben, hogy elsődlegesen állami szerv működését zavarta, valamint személyi szabadságot és vagyoni jogokat sértett.⁸ A hivatkozott esetben a fogvatartottak tényállászerű terrorcselekményt követtek el, de hiányzott a jellemzően politikai motívum.

A terrorizmus változásában rejlő definíciós buktatót és a büntetőjog jogalkotói deficitjét az ezredforduló utáni amerikai és európai támadások érzékeltették. A terrorizmus a nemzetközi közösség és az euroatlanti térség új évezredének meghatározó veszélyforrásává vált, de azt a tényt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a jelenség nem a XXI. század terméke.⁹ Hosszú történelme során a terrorizmus meghatározása korszakonként és szakirodalmanként eltérő, és gyakran parttalan vitákhoz vagy a különböző definíciók értelmetlen ütköztetéséhez vezetett. Ez nem nyújtott általános vagy

⁵ 1978. évi IV. törvény 261. § (1) bek.

⁶ Finszter Géza: A rendészeti rendszer alkotmányos és közjogi alapjai. Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa, Budapest, 2008, 5. o.

⁷ György Ernő: A terrorizmus elleni szervezetek távlati fejlesztése. Belügyi Szemle, 1990/9., 53. o.

⁸ Fábán Péter: A terrorcselekmények büntetőjogi értékelésének fejlődése és jelene. Szakmai Szemle, 2010/2., 38. o.

⁹ Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance ("The London Declaration"). NATO Summit, 5–6 July, 1990, pp. 21–23. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23693.htm; The Alliance's New Strategic Concept. Summit Meeting of Heads of State and Government. 7–8 November, 1991, Rome, pp. 7–14. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm; The Alliance's Strategic Concept. Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C., 24 April, 1999, pp. 20–24. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

kielégítő választ a jelenség meghatározásához, ami anyagi büntetőjogi szempontból is kérdéseket vetett fel a terrorizmus bűncselekmény tényállásának szövegszerű megfogalmazásakor.¹⁰ Ha egyetértés nem alakult is ki a terrorizmus jelenségének és a terrorcselekménynek a meghatározásakor, a nemzetközi közösség tagjai között egyetértés mutatkozott a terrorista módszerrel elkövetett terrorcselekmény és terrorista cselekmény megítélésében.¹¹ Utóbbiak már korábban is bűncselekménynek minősültek, de az ezredforduló éveiben a terrorizmus fogalmának újradefiniálását és jogalkotói válaszléptét követelték meg.¹² A tanulmány egyik alapvetése, hogy a terrorizmus elleni fellépés már az ezredforduló előtt is napirenden volt, de a 2001-es események katalizátorként hatottak a nemzetközi és közvetve a magyar jogalkotásra. Magyarország esetében a módosítások és a változások hátterében a nemzetközi közösség, valamint a NATO és az Európai Unió által deklarált irányelvek húzódtak.¹³

Bár a terrorizmus jelensége nem volt újdonság, megújulását és előtérbe kerülését az ezredforduló hozta meg.¹⁴ Magyarország oldaláról nézve, hazánk tényleges fenyegetettsége érdemben nem változott, csak a lehetősége értékelődött fel. A NATO-hoz, majd az unióhoz történő csatlakozás a közös érdeket helyezte a középpontba, ezért az ezredforduló után Magyarországon is első helyre került a terrorizmus elleni küzdelem.¹⁵ Hazánk a ténylegesen elkövetett és megvalósult terrorcselekmények statisztikai adatait nézve jelentéktelennek tűnt.¹⁶ A 2004-es madridi, a 2005-ös londoni és a 2008-as isztambuli erőszakos cselekmények ellenére Magyarország terrorfenyegetettsége érdemben nem változott, de felértékelte a terrorista csoportok finanszírozási forrásainak elzárását, valamint a felismerést, hogy a nemzetközi terrorizmus organikusan összefonódott a szervezett bűnözéssel. Az Amerikai Egyesült Államokat érő 2001. szeptemberi terrortámadások paradigmaváltáshoz vezettek a terrorizmus globális hatásának megítélésében. A közös értékek és érdekek alapján az euroat-

¹⁰ Nbb-86/10/2002-1.

¹¹ Tóth Péter – Póti László – Takács Judit: A terrorizmus elleni közdelem fogalmi és tartalmi keretei, különös tekintettel annak katonai dimenziójára. ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ Elemzések, 2004/3., 1. o.

¹² Fábán Péter: i. m. 35. o.

¹³ European Parliament resolution on the Extraordinary European Council meeting in Brussels on 21st September 2001.; Nbb-13/2001., 18. o.

¹⁴ Tóth András. In: NBH évkönyv, 2004. Nemzetbiztonsági Hivatal, Budapest, 2005, 5–6. o.

¹⁵ The European Union Counter-Terrorism Strategy. 30 November, 2005, Brussels, p. 7. <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4>

¹⁶ Tóth Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében. ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ Elemzések, 2011/7., 1–10. o.

lanti integráció éveiben a magyar Országgyűlés határozatban ítélte el az erőszakos eseményeket, egyúttal hazánk együttérzéséről és a közös fellépésben történő részvételéről biztosította a nyugati világot. Magyarország a fő feladatot a szövetséges és saját állampolgárai biztonságának erősítésében látta¹⁷, és a jogalkotó a gyakorlati eredményt és a hatékony fellépést a terrorizmus elleni jogalkotáson keresztül tartotta elérhetőnek. A megváltozott karakterű jelenség elleni fellépés anyagi büntetőjogi szabályozásának oldalát a terrorcselekmény mint bűncselekmény nemzetközi szigorítása jellemezte. Az unióhoz történő közeledés részeként Magyarország csatlakozott az Európa Tanács szeptember 21-i nyilatkozatához¹⁸, és követte az európai jogalkotási trendet, amit az ország integrációja és a jogharmonizációs kívánalmak is indokoltak.¹⁹

Az amerikai célpontok elleni támadás utáni magyar országgyűlési határozat gyors válasz volt, de jelentősége nem Magyarország együtt érző támogatásában, hanem a felhatalmazást követő rövid, közép- és hosszú távú feladatok megfogalmazásában keresendő.²⁰ Az új évezred amerikai, majd európai terrorcselekményei katalizátorként hatottak a jogalkotásra, majd begyűrűztek az alacsonyabb szintekre. A magyar anyagi büntetőjog ismerte az előző évszázad trendjéhez igazodó terrorcselekmény tényállását²¹, míg alaki és végrehajtási oldalról birtokában volt a felderítés, megelőzés és elhárítás intézményi hátterének.²² A majdnem negyedszázados hazai büntetőjogi tényállás újragondolásához az 1991-ben, a ferihegyi gyorsforgalmi úton elkövetett robbantásos terrorcselekmény adott lökést²³, de a jelentősebb módosításokat tartalmazó büntetőnovellára még egy évtizedet várni kellett.²⁴ Az együttes fellépés részeként az Országgyűlés sorban emelte be a jogrendszerbe a nemzetközi normákat, amelyek a terrorizmus elleni küzdelemről²⁵, a robbantásos terrorizmus²⁶, valamint a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról²⁷, a

17 62/2001. (IX. 25.) OGY határozat (1) bek.

18 62/2001. (IX. 25.) OGY határozat (3) bek.

19 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat

20 Nbb-13/2001., 5–6. o.

21 1978. évi IV. törvény 261. §

22 Tüttő Szabolcs: A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszere az új kihívások tükrében. Hadtudomány, 2007/3., 27–29. o.; Urbán Attila: A nemzetbiztonsági szolgálatok és a terrorrelhárítás. In: Kuglics Gábor (szerk.): Politikai elemzések. Magyar Lajos Alapítvány, Budapest, 2002, 38–43. o.

23 Napjainkban sem tisztázott körülmények között 1991-ben bombamerényletet követek el a Moszkvából érkező orosz származású zsidók ellen. Fábíán Péter: i. m. 35. o.

24 2003. évi II. törvény 15. §; Nbb-86/10/2002-1.

25 2001. évi LXXXIII. törvény

26 2002. évi XXV. törvény; 2003. évi LXVI. törvény

27 2002. évi LIX. törvény

terrorizmussal organikusán összefonódott szervezett bűnözésről és a pénzügyi háttérrel is megteremtő, az ország gazdasági stabilitását aláásó pénzmosás megelőzéséről szoltak.²⁸

A terrorcselekmény korábbi büntető törvénykönyvi tényállása és a kapcsolódó jogszabályok módosítása a 2002-es év jogalkotásának terméke.²⁹ A jogszabály-módosításokkal Magyarország egyrészt meg kívánt felelni az ENSZ, az unió és az Európa Tanács elvárásainak. Másrészt dogmatikai megfontolásból megőrizte a köztörvényes bűncselekményre jellemző tényállást, de a politikai motiváció kérdéséről folytatott elméleti vita részeként beemelték az elkövető sajátos indítékát is.³⁰ Más minősítés alá került az önállóan vagy csoportban elkövetett terrorcselekmény, a sui generis előkészületi és az anyagi eszközszolgáltatással és anyagi gyűjtéssel kibővített bűncselekmény körének, valamint a terrorisztikusnak nevezett cselekmények pontosabb meghatározása.³¹

A büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslat³² már 2002. december 23-án elfogadta az Országgyűlés.³³ A törvényjavaslatot az Igazságügyi Minisztérium terjesztette a parlament illetékes bizottságai elé. A módosításnak a tanulmány szempontjából lényeges indoklása szerint a terrorizmus jelenségének megváltozott jellege ellenére a terrorcselekmény büntető anyagi jogi tényállása még az évtizedekkel korábban elfogadott és hatályos, az 1970-es évekből származó tapasztalatot tükrözte. Ez nem felelt meg sem a szakmai követelményeknek, sem a jogi előírásoknak; a terrorizmus jellege, módszerei és finanszírozása megváltozott, de a nemzetközi normákhoz történő igazodás igénye felülírta a vonatkozó magyar jogszabályokat. A módosítás részeként a terrorcselekmény bűncselekmény büntetőjogi tényállásának szövege a kisebb pontosítások és kiegészítések részeként mind hosszabb (és hosszabb) lett, a tipikusan terrorisztikus jellegű bűncselekmény, a légi jármű hatalomba kerítése és a közle-

28 2003. évi XV. törvény; 2003. évi CXXIII. törvény; 2007. évi CIII. törvény; 2007. évi CXXXVI. törvény
29 2003. évi II. törvény

30 Korinek László: A terrorizmus. In: Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévy Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. CompLex Kiadó, Budapest, 2006, 447. o.

31 A terrorisztikus cselekmény nem terrorcselekmény bűncselekmény, de jellemzően terror jellegű elemeket hordoz. Lásd légi jármű hatalomba kerítése, majd a büntetőjogi tényállás módosítása után légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedésre vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (1978. évi IV. törvény 262. §), a jelenleg hatályos büntető törvénykönyvben röviden csak jármű hatalomba kerítése (2012. évi C. törvény 320. §). Fabián Péter: i. m. 37., 40–42. o.

32 T/1218. számú törvényjavaslat a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

33 2003. évi II. törvény

kedés biztonsága elleni bűncselekmény tekintetében pedig névváltoztatáshoz és kisebb módosításokhoz vezetett. A jogalkotó a büntetőjog-politikai megfontolások részeként felfigyelt a kábítószer-kereskedelem, a pénzmosás, a szervezett bűnözés stb., valamint a terrorizmus és a terrorizmus finanszírozása közötti kapcsolatra, ami az egyes büntetőjogi tényállások büntetési tételeinek harmonizálásához vezetett. Az álláspont kialakítását meghatározta az összefüggés, hogy a terrorista cselekményeket végrehajtó személyek, csoportok és szervezetek kábítószer készítéséből, és/vagy értékesítéséből finanszírozzák a tevékenységüket. A magyar jogalkotás már 2002-ben felismerte, hogy közvetlen fenyegetettség hiányában a terrorizmus elleni nemzetközi küzdelem különös jelentőséget tulajdonít az anyagi háttér felszámolására tett erőfeszítéseknek.³⁴

A hatályos magyar büntetőjogi szabályozás

A terrorcselekmény és a büntető törvénykönyvben önálló bűncselekményként először szabályozott terrorizmus finanszírozása a büntetőjogi kódex XXX., a közbiztonság elleni bűncselekményeket magában foglaló fejezetében található. A közbiztonság – elsősorban Magyarország Alaptörvénye, valamint az alaptörvény rendelkezéseivel összhangban más jogszabályok által garantált – olyan állapot, amelyben az államhatalmi szervek és más alkotmányos intézmények, valamint társadalmi szervezetek rendeltetésüknek megfelelően működhetnek, és ennek nyomán a személy- és vagyónbiztonság mindenki számára megfelelő módon és mértékben garantált. *„A közbiztonság kollektív társadalmi termék, amely az egyének és a közösségek tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeinek és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki.”*³⁵

A törvénykönyv 314–316. §-ában szabályozott terrorcselekmény egyike a legveszélyesebb bűncselekményeknek. Jogi tárgya az államok, állami szervek, nemzetközi szervezetek kényszermentes cselekvőségéhez, működésük zavartalanságához, valamint a lakosság félelemmentes, zavartalan, nyugodt életviteléhez fűződő társadalmi érdekek.³⁶

³⁴ Nbb-86/10/2002-1. 6–7. o.

³⁵ Finszter Géza: i. m. 5. o.

³⁶ Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 471. o.

A terrorcselekmény alanya tettesként bárki lehet. A társtetteség és a részesség szabályai a terrorcselekmény második alakzata esetében sajátosan alakulnak. Társtettesek azok, akik akár az eszköz, akár a célcselekmény megvalósításában közreműködnek, továbbá társtettesi magatartás a befejezettség után, a bevégeztségig is kifejthető. Felbujtás a befejezettség után társtettesé váló elkövető tekintetében, valamint bűnsegély ugyancsak megvalósítható a bevégeztség időpontjáig.³⁷ A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Az (1) és (2) bekezdésben foglalt eset a tényállásban található célzatra tekintettel csakis egyenes szándékkal követhető el, a 316. §-ban található terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés pedig elvileg elkövethető lenne eshetőleg szándékkal is, de a bűncselekmény jellegéből adódóan ebben az esetben is csak az egyenes szándékkal történő elkövetést tartjuk elképzelhetőnek a gyakorlatban.

A bűncselekmény elkövetési tárgyai az (1) bekezdésben szabályozott fordulat szerint azon dolgok, amelyek ellen a terrorcselekmény célzatával megvalósított, a (4) bekezdésben felsorolt bűncselekmények irányulnak. Ebben a körben tehát elkövetési tárgy gyakorlatilag bármi lehet. Tipikusan a terroristák célpontjai középületek, légi, vasúti és közforgalmú tömegközlekedési járművek.

A (2) bekezdésben foglalt cselekmény elkövetési tárgyai a jelentős anyagi javak. Mivel a büntető törvénykönyv itt nem a „*jelentős értékű*” anyagi javak fogalmát használja, álláspontunk szerint a 459. § (6) bekezdés c) pontja szerinti értékhatár, vagyis az ötmillió forint jelen esetben nem irányadó. Az eset összes körülményét figyelembe véve bármilyen vagyontárgy idesorolható, amely vagy értékénél fogva, vagy pótolhatatlansága folytán, vagy Magyarország, illetve a nemzetközi közösség számára kiemelt fontosságú (például valamilyen muzeális tárgy).

A terrorcselekmény passzív alanya bármely természetes, élő személy lehet. Ha az elkövető követelést is megfogalmaz, akkor a követelés címzettje (állami szerv, illetve nemzetközi szervezet) is passzív alannak tekintendő.

A terrorcselekmény elkövetési magatartásait taxatívén szinte lehetetlen felsorolni, a tényállás speciális szerkezete miatt. Az új kódex egyébként sokkal átláthatóbbá teszi a hatályos büntető törvénykönyv terrorcselekményre vonatkozó szabályozását azáltal, hogy három önálló tényállásra bontja. Az (1) bekezdésben szabályozott eset elkövetési magatartásai a (4) bekezdésben felsorolt mögöttes bűncselekmények (eszköz-cselekmények) elkövetési maga-

³⁷ Uo. 473. o.

tartásaival egyeznek meg, a többletelem, amely miatt a terrorcselekmény tényállásszerűsége megállapítható, a terrorcselekmény célzata.

A (2) bekezdésben foglalt eset elkövetési magatartása a jelentős anyagi javak hatalomba kerítése (eszközcselekmény), és az ehhez kapcsolódó valamilyen követelés (célcselekmény). Ez történhet birtokba vétellel vagy a nélkül, hiszen a büntetőjogi kódex nem a „*birtokába kerít*” fordulatot használja. Birtokba vétel nélkül hatalmába keríti az elkövető az anyagi javakat, ha megvan a lehetősége rá, hogy megsemmisítse vagy megrongálja azokat például egy elrejtett robbantószer segítségével. A célcselekmény („*azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé*”) címzettje állami szerv vagy nemzetközi szervezet. E körben a Magyarország Alaptörvénye szerinti bármely állami szerv szóba jöhet, illetve álláspontunk szerint a nemzetközi szervezet fogalmát is tágan kell értelmezni, nemcsak a más államok által létrehozott kormányzati, diplomáciai stb. és ENSZ-szervezetek számításba, de minden nem kormányzati (civil) nemzetközi szervezethez (a nemzetközi jog terminológiája szerinti NGO-khoz) intézett követelés is tényállásszerű lehet, ha a bűncselekmény egyéb tényállási elemei is megvalósulnak.

A terrorcselekmény harmadik esetének elkövetési magatartása a terrorcselekmény elkövetésével történő fenyegetés. A fenyegetés más személyhez címzett, komoly, konkrét kijelentés, amellyel az elkövető egyértelműen kifejezésre juttatja, hogy ő vagy más személy terrorcselekményt kíván elkövetni. Történhet szóban, írásban, távközlési vagy telekommunikációs eszköz útján, elektronikusan stb. Ha a fenyegetés ráutaló magatartással történik, különös gondossággal kell megvizsgálni, hogy az elkövető szándéka valóban terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetésre irányult-e.

A bűncselekmény előkészületét is büntetni rendeli a törvény, a terrorcselekmény különös tárgyi súlya miatt előkészülethez képest szokatlanul súlyos büntetési tétellel fenyegetve. Érdekes jogtechnikai megoldás, hogy az előkészületnek egy minősített esetét is tartalmazza a törvény: súlyosabban minősül a terrorcselekmény előkészülete, ha terrorista csoportban történő elkövetés érdekében valósítják meg.

A terrorcselekmény kísérlete valósul meg, ha a (2) bekezdésben foglalt fordulat eszközcselekménye, a jelentős anyagi javak hatalomba kerítése megvalósul, de a követelés még nem jutott el a címzethez. A 316. §-ban foglalt harmadik esetnek is lehet (elvileg) kísérlete, ha például levélben vagy elektronikus üzenet formájában megtörtént már a fenyegetés, de az a címzethez

még nem jutott el. Ennek a gyakorlati előfordulási valószínűsége azonban csekély. Az (1) bekezdésben foglalt esetnek a sajátos jogtechnikai megoldás miatt nem lehet kísérlete a jogirodalom szerint.³⁸ Ezzel ellentétesen azt az álláspontot képviseljük, hogy ha a célzat bizonyítható, és a (4) bekezdésben meghatározott valamely bűncselekményt még csak megkísérelte az elkövető, de nem fejeződött be az eszközcselekmény, ezzel a terrorcselekmény is kísérleti szakba jutott. Ezt támasztja alá a Btk. által használt megfogalmazás is: „*a (4) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el*”, nem pedig úgy fogalmaz a törvény, hogy „*követ el vagy megkísérel*”.

A terrorcselekmény egyike a legsúlyosabb bűncselekményeknek, már az alapesete is a Btk. által lehetővé tett legsúlyosabb büntetéssel fenyegetett bűncselekmény, így minősített esetei nem is lehetnek. Minősített esetet tartalmaz azonban a törvény a már említett, a 315. § (1) bekezdésében szabályozott előkészülethez kapcsolódóan, ahogy erre már utaltunk.

Az (1) és (2) bekezdésben foglalt alakzathoz kapcsolódik a korlátlan enyhítést lehetővé tevő rendelkezés, és szintén ezen alakzatok előkészületéhez kapcsolódik az előkészülethez fűzött büntethetőséget megszüntető ok is. Mindkettő indoka az, hogy nagyobb társadalmi érdek fűződik a terrorcselekmények megakadályozásához, illetve következményeik enyhítéséhez, mint az elkövető felelősségre vonásához.

A terrorcselekménynek a korlátlan enyhítést lehetővé tevő „*abbahagyása*” nem azonos a kísérlettel való önkéntes elállással, mivel megállapíthatóságához nem szükséges a bűncselekmény kísérleti stádiumban való félbeszakadása, illetve az elkövető önkéntessége; a korlátlan enyhítés feltételeinek a megvalósulásához elegendő a cselekménynek a súlyos következmények bekövetkezése előtt, bármilyen indíték hatására történő abbahagyása.³⁹ Fontos kiemelni a bírói gyakorlatból azt is, hogy a terrorcselekmény elkövetőjének javára a cselekmény súlyosabb következmények nélküli abbahagyása – mint korlátlan enyhítést lehetővé tevő körülmény – akkor is megállapítható, ha az a hatóság tagjaival folytatott tárgyalás eredményeként következett be.⁴⁰

Az (1) bekezdésben foglalt terrorcselekmény álláspontunk szerint annyi rendbeli, ahány célzat érdekében követi el az elkövető a (4) bekezdésben foglalt eszközcselekményt vagy eszközcselekményeket. Több eszközcselekmény elkövetése önmagában nem idéz elő halmazatot. Ehhez hasonlóan a (2) bekez-

38 Uo. 473. o.

39 BH, 2003/227. II.

40 BH, 1993/597.

désben foglalt eset rendbelisége sem a hatalomba kerített anyagi javak számától, hanem a passzív alanyok számától függ, akikhez a követelést előterjesztik. A terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés pedig annyi rendbeli, ahány passzív alanyhoz eljuttatják a fenyegetést (ha például három ország kormányát fenyegeti meg az elkövető ugyanazon támadással vagy különböző terrorátadásokkal, a bűncselekmény mindkét esetben háromrendbeli).

A terrorcselekmény nem állhat alaki halmazatban saját, (4) bekezdésben meghatározott eszközcselekményeivel. Mivel a terrorcselekmény a büntető törvénykönyvben szabályozott legsúlyosabb bűncselekmények egyike, a konzumpció elve alapján látszólagos alaki halmazat esetén minden más bűncselekményt (még az emberölés minősített eseteit is) magába olvaszt.

A büntetőjogi kódex 317. §-ában szabályozott terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása tipikus tiszta mulasztási bűncselekmény, a Btk. hitelt érdemlő tudomásszerzés esetén mindenkinek köteleességévé teszi, hogy azonnal feljelentést tegyen készülő terrorcselekmény miatt, ennek elmulasztása bűncselekmény. Érdekességképpen megjegyezzük, hogy ez a kötelezettség még a terrorcselekmény előkészülete elkövetőjének a hozzátartozóját is terheli. A megkísérelt vagy befejezett terrorcselekményre azonban már nem terjed ki a feljelentési kötelezettség. Hitelt érdemlő a tudomás akkor, ha az információk valóságtartalmában alappal bízhat a tudomásszerző személy.

A feljelentési kötelezettség csak az (1) és (2) bekezdésben foglalt első két alapesethez kapcsolódik, hiszen a törvény ezeknek az előkészületét bünteti.

A jogalkotó a 318. §-ban szabályozza a terrorizmus finanszírozását, önálló bűncselekményként először a magyar büntetőjogban. A bűncselekmény jogi tárgya ugyanúgy a közbiztonság, mint a terrorcselekmény esetében. Aki terrorszervezetet vagy terroristákat anyagi eszközökkel támogat, az bűnszerű magatartásával maga is súlyosan veszélyezteti a közbiztonságot.

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet, akár terrorcselekmény elkövetője is, ha más terroristákat vagy terrorszervezeteket támogat anyagi eszközzel.

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, mégpedig a célzatra tekintettel csakis egyenes szándékkal. Az elkövető abból a célból gyűjti, szolgáltatja stb. a támogatást, hogy azzal terrorcselekmény feltételeit teremtesse meg. Tisztában kell lenni tehát a támogatott személy vagy szervezet terroristajellelgeivel vagy célkitűzéseivel, ennek hiányában a terrorizmus finanszírozása nem állapítható meg.

A terrorizmus finanszírozásának elkövetési tárgya az anyagi eszköz. Az elkövetési tárgy fogalmát a Btk. definiálja, az indokolásban megfogalmazott

érvrendszer alapján⁴¹ szükség volt jogalkotói jogértelmezéssel meghatározni az anyagi eszköz fogalmát, mégpedig magában a törvényben. A büntető törvénykönyv utal a 2580/2001/EK tanácsi rendeletre, amely a bűncselekmény háttérnormája. E vonatkozó háttérnorma szerint a következő dolgok tekinthetők anyagi eszköznek: pénzeszközök, egyéb vagyoni értékek és gazdasági erőforrások, bármilyen materiális vagy immateriális, ingó vagy ingatlan, bármilyen módon szerzett eszközök és bármilyen – akár elektronikus, akár digitális – formában lévő olyan jogi dokumentumok vagy okiratok, amelyek az ezekre az eszközökre vonatkozó jogcímet vagy érdekeltséget bizonyítják, egyebek között bankhitelek, utazási csekkék, bankcsekkék, átutalási megbízások, részvények, értékpapírok, kötvények, váltók és hitellevelek.

A bűncselekmény elkövetési magatartása anyagi eszköz szolgáltatása, gyűjtése vagy más anyagi eszközökkel történő támogatása. Anyagi eszköz szolgáltatásán bármilyen, az elkövetési tárgyak körébe tartozó anyagi eszköz bármilyen, közvetlen vagy közvetett módon történő, nyílt vagy fedett átadását kell érteni. A bűncselekmény megvalósulása szempontjából csak annak van jelentősége, hogy az anyagi eszköz az elkövető birtokából kikerül, és a terrorcselekmény feltételeinek megteremtése céljára egy másik természetes vagy jogi személy rendelkezése alá kerül. Nem szükséges a befejezettséghez, hogy ténylegesen terrorcselekmény elkövetésére fel is használják az anyagi eszközt. Tipikusan elkövetési mód az átutalás, illetve a készpénz fizikai formában történő eljuttatása a terrorszervezetnek. Az anyagi eszköz gyűjtése olyan elkövetési magatartás, amelynek során az anyagi eszköz nem kerül ki az elkövető birtokából. Az elkövető aktív magatartással, tipikusan más személyektől „szerez be” anyagi eszközöket. Ha ezek a személyek tisztában vannak vele, hogy milyen célból adják a támogatást, akkor ők is elkövetik a terrorizmus finanszírozását tettesként, mégpedig az *anyagi eszközöket szolgáltat* fordulatot. Amennyiben viszont nincsenek tisztában az „*adomány*”

⁴¹ Az indokolás mindezt a következőkkel magyarázza: „*A Moneyval 2009-2010. között folytatta le Magyarországon ún. »negyedik körös« ország-értékelését, amelynek során megvizsgálta, hogy a hazai jogszabályok és intézményrendszer mennyiben felel meg a pénzmosás és terrorizmus-finanszírozás elleni nemzetközi követelményeknek. A Moneyval jelentés kifogásolja, hogy a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi Egyezményben (kihirdetve a 2002. évi LIX. törvénnyel) megfogalmazottak szerint nincs definiálva a »funds« fogalma a magyar Btk.-ban. Az ajánlásnak való megfelelés érdekében vált szükségessé a 318. § (3) bekezdésének beiktatása. Meg kell jegyezni, hogy a szövegben szereplő, a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet 1. cikk 1. pontja szó szerint követi az Egyezmény fogalom-meghatározását, így e módosítással Magyarország eleget tesz a Moneyval ajánlásának.*”

céljával, vagy az elkövető megteveszti őket, akkor a tévedésük kizárja a büntetőjogi felelősségüket, és csak az anyagi eszközöket gyűjtő elkövető vonható felelősségre. A bűncselekmény befejezettségéhez az *anyagi eszközöket gyűjti* fordulat esetében szükséges, hogy legalább egy személytől beérkezzen az anyagi eszköz az elkövetőhöz, az azonban már nem feltétele a befejezettség megállapításának – mint ahogy utaltunk rá –, hogy az elkövető a beérkezett anyagi eszközt tovább is utalja. (Ebben az esetben az első fordulat miatt büntetendő, mivel anyagi eszközt szolgáltatott.) Az utolsó elkövetési magatartás a terrorcselekmény elkövetésére készülő személy vagy rá tekintettel más anyagi eszközzel történő támogatása. Ebben az esetben arról van szó, hogy akár egyszeri, akár rendszeres, folyamatos támogatást nyújt az elkövető a terrorcselekmény elkövetésére készülő személynek. Itt sem feltétele a bűncselekmény megvalósulásának, hogy a terrorcselekményt elkövessék vagy megkíséreljék a kapott támogatás felhasználásával. Az azonban már igen, hogy a terrorcselekmény elkövetésére készülő személy legalább előkészületi szakba juttassa a cselekményét. (Ez azonban viszonylag könnyen megállapítható, hiszen az anyagi eszköz átvétele az elkövetés céljából gyakran már önmagában előkészületi jellegű magatartás a terrorcselekmény elkövetését tervező személy tekintetében.) A „*rá tekintettel más*” személy adott esetben lehet a terrorista családtagja vagy bárki, akivel a terrorista szoros érzelmi viszonyban áll, és a terrorista e harmadik személy támogatását fontosnak tartja.

A bűncselekmény kísérlete elvileg lehetséges, befejezetté pedig akkor válik, ha a támogatás eljut a címzetthez.

A bűncselekmény egyetlen minősített esetét a (2) bekezdés tartalmazza. Ez bővíti az elkövetési magatartások körét a 319. §-ban meghatározott terrorista csoporthoz kapcsolódóan. A szervezett elkövetéssel együtt járó magasabb fokú társadalomra veszélyesség miatt itt a büntetési tétel is magasabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés. Magyarázatot csak a terrorista csoport működését „*egyéb módon támogatja*” fordulat igényel. Ez lehet az anyagi támogatáson kívül bármilyen más segítségnyújtás, logisztikai, távközlési stb. jellegű is.

A bűncselekmény álláspontunk szerint annyi rendbeli, ahány terrorcselekmény elkövetésére készülő személy vagy terrorista csoport részére történik a támogatás. Azonos terrorista vagy terrorista csoport többszöri támogatása folytatólagos egység.

A bűncselekmény alaki halmazata a terrorcselekmény előkészületével látólagos, az azonos büntetési tétellel tekintettel a specialitás elve alapján csak

a terrorizmus finanszírozását állapítjuk meg. Ha az elkövető cselekménye a pénzmosással áll alaki halmazatban, véleményünk szerint itt is csak a terrorizmus finanszírozását kell megállapítani, mégpedig a konzumpció elve alapján, mivel ennek alapesetben magasabb a büntetési tétele. Ha az elkövető a terrorizmus finanszírozása után részt vesz a terrorcselekmény elkövetésében is, akkor csak a terrorcselekmény miatt vonható felelősségre, mivel ebben az esetben a terrorizmus finanszírozása büntetlen előcselekmény (hiszen ugyanazt a jogtárgyat sérti, de kisebb mértékben).

A törvény 319. §-a értelmező rendelkezést tartalmaz: a terrorista csoport definícióját adja meg. Ez voltaképpen a bünszervezet egyik, talán túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a legsúlyosabb formája. Fogalmát is a bünszervezet fogalmához hasonlóan definiálja a büntető törvénykönyv, azzal a különbséggel, hogy a tagok célja nem ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények véghez vitele, hanem terrorcselekmény elkövetésének céljából jön létre.

Összegzés

A nemzetközi terrorizmus megjelenése és az elmúlt egy évtized eseményei rávilágítottak arra a tényre, hogy a magyar büntetőjog terrorcselekmény tényállása már nem felelt meg az 1970-es éveket meghaladó és a rendszerváltás utáni követelményeknek. A magyar jogalkotásnak a legnagyobb lökést a 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadások, a nagyobb lendületet pedig az európai célpontok ellen végrehajtott terrorcselekmények adták. A magyar anyagi büntetőjogi kódex általános és különös részeinek módosítása mellett a jogalkotó a terrorizmus, valamint a kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés összefonódására fókuszált. A tendencia hatásaként a folyamat jellege napjainkban is aktuális maradt. Hazánk új, ötödik büntető törvénykönyve 2013. július 1-jén lépett hatályba, felváltva a harmincnégy évig hatályban lévő, százhusz módosítást megelő elődjét.⁴² A magyar jogalkotó az Európai Unió egyik legszigorúbb büntető jogszabályát hozta létre, amit az elmúlt évtized politikai, gazdasági és társadalmi változásainak trendjére hivatkozva, a társadalom fokozottabb büntetőjogi védelmével indokolt.

⁴² Lásd Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 471. o.

IRODALOM

- Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál:** Büntetőjog II. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012
- Fábián Péter:** A terrorselekmények büntetőjogi értékelésének fejlődése és jelene. *Szakmai Szemle*, 2010/2.
- Finszter Géza:** A rendészeti rendszer alkotmányos és közjogi alapjai. Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa, Budapest, 2008
- György Ernő:** A terrorizmus elleni szervezetek távlati fejlesztése. *Belügyi Szemle*, 1990/9.
- Izsa Jenő:** Javaslatok a nemzetbiztonsági/titkosszolgálati stratégia kidolgozásához. *Hadtudomány*, 2007/1.
- Korinek László:** A terrorizmus. In: **Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.):** Kriminológia – Szakkriminológia. CompLex Kiadó, Budapest, 2006, 447. o.
- Kőhalmi László:** Jogállam és büntetőjog – avagy kételyeim az ezredforduló krimináljoga körül. In: **Karsai Krisztina (szerk.):** Keresztmetszet: tanulmányok fiatal büntetőjogászok tollából. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005, 121–137. o.
- Tálas Péter – Póti László – Takács Judit:** A terrorizmus elleni közdelem fogalmi és tartalmi keretei, különös tekintettel annak katonai dimenziójára. *ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ Elemzések*, 2004/3.
- Tálas Péter:** A terrorizmus elleni küzdelem néhány dilemmájáról. *Hadtudomány*, 2005/4.
- Tálas Péter:** A hadtudomány és a terrorizmus viszonya. *Hadtudomány*, 2009/3–4.
- Tálas Péter:** A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében. *ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ Elemzések*, 2011/7.
- Tüttő Szabolcs:** A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszere az új kihívások tükrében. *Hadtudomány*, 2007/3.
- Urbán Attila:** A nemzetbiztonsági szolgálatok és a terrorelhárítás. In: **Kuglics Gábor (szerk.):** Politikai elemzések. Magyar Lajos Alapítvány, Budapest, 2002, 35–50. o.

JOGSZABÁLYOK, EGYÉB FORRÁSOK

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
2001. évi LXXXIII. törvény a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről
2002. évi LIX. törvény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
2002. évi XXV. törvény a robbantásos terrorizmus visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 52. ülészakán, 1997. december 15-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

2003. évi CXXIII. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény módosításáról

2003. évi II. törvény a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról

2003. évi LXVI. törvény a plasztikus robbanóanyagok megjelöléséről, azok felderítése céljából Montrealban, 1991. március 1. napján létrehozott egyezmény kihirdetéséről

2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról

2007. évi CIII. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény módosításáról

2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

26/1990. (II. 14.) Minisztertanácsi rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról

94/1998. (XII. 29.) Országgyűlési határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről

62/2001. (IX. 25.) Országgyűlési határozat a Magyar Köztársaságnak az Amerikai Egyesült Államokat ért terrortámadást követő kül- és biztonságpolitikai lépéseiről

B5-0668/2001: European Parliament resolution on the Extraordinary European Council meeting in Brussels on 21st September 2001.

The European Union Counter-Terrorism Strategy. 30 November, 2005, Brussels, p. 7. <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST+14469+2005+REV+4>

Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance ("The London Declaration"). NATO Summit, 5–6 July, 1990. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23693.htm

The Alliance's New Strategic Concept. Summit Meeting of Heads of State and Government. 7–8 November, 1991, Rome. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm

The Alliance's Strategic Concept. Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C., 24 April, 1999. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm